

Het KhAD-WAD ambtsbericht - deel 2

De politiek gaat door met de rechtsstaat geweld aan te doen waar het dit ambtsbericht betreft

Joost Brouwer¹

In een eerder artikel in *NJB* werd betoogd dat het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist en onbetrouwbaar is. De in dat artikel aangedragen en uitgebreid van bronvermeldingen voorziene feiten zijn vervolgens wel besproken maar niet weerlegd. Toch is het ambtsbericht tot op heden niet ingetrokken. De auteur vraagt zich af hoe dat kan en hoopt dat wat er nu op tafel ligt, genoeg is om de Afdeling bestuursrecht-spraak van de Raad van State te laten ingrijpen en te laten verklaren dat het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 niet langer als een deskundigenrapport gezien kan worden.

Op 29 februari 2020 was het twintig jaar geleden dat het KhAD-WAD-ambtsbericht gepubliceerd werd.² Een aantal medewerkers van de Afghaanse geheime dienst KhAD en het overkoepelend ministerie WAD hebben tijdens de communistische regimes vreselijke dingen gedaan waarvoor zij straf verdienen. Dat wordt door niemand ontkend. Het probleem is de conclusie in dat ambtsbericht dat *alle* KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren *persoonlijk* mee gedaan hebben aan martelpraktijken.³ Vanwege artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag komen zij daarom niet in aanmerking voor een verblijfsvergunning. Om toch in aanmerking te komen voor een verblijfsvergunning dienen deze ex-KhAD/WAD-medewerkers hun onschuld aannemelijk te maken. Omgekeerde bewijslast dus. En daarnaast: hoe erger de misdaad, hoe erger het is er vals van beschuldigd te worden. Vraag dat maar na bij de mensen die na de Tweede Wereldoorlog onterecht beschuldigd zijn van collaboratie.

In een artikel in het *NJB* van 20 april 2018 werd door medeonderzoeker mr. drs. P. Bogaers en mij aangetoond dat het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist en onbetrouwbaar is.⁴ De in dat artikel aangedragen, uitgebreid van bronvermeldingen voorziene feiten zijn vervolgens wel besproken maar geen ervan werd door wie dan ook weerlegd. Toch is het ambtsbericht tot op heden niet ingetrokken. Hoe kan dat? In dit artikel wordt beschreven hoe de verantwoordelijke bewindslieden het kennelijk belangrijker vinden om vast te houden aan de conclusies van het KhAD-WAD-ambtsbericht dan om de rechtsstaat te herstellen door de bewezen onjuistheid van

het ambtsbericht te erkennen en de daaruit voortvloeiende consequenties te aanvaarden met betrekking tot de slachtoffers van het onjuiste ambtsbericht. De bewindslieden hebben daarbij o.a. de Kamer misleid door een aantal Kamervragen misleidend te beantwoorden en andere Kamervragen in feite te negeren. Verder is uit Wob-verzoeken met betrekking tot het KhAD-WAD-ambtsbericht gebleken dat de rechtsstaat in het verleden nog meer geweld is aangedaan door de overheid dan eerder al is aangetoond. Naar wat voor soort 'rechtsstaat' willen onze overheid en andere politici op deze manier toe? Hopelijk is wat er nu op tafel ligt genoeg om de Afdeling bestuursrecht-spraak van de Raad van State te laten ingrijpen en te laten verklaren dat het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 niet langer als een deskundigenrapport gezien kan worden.

Kamervragen naar aanleiding van NJB-artikel misleidend beantwoord

Naar aanleiding van het *NJB*-artikel van 20 april 2018 en de daarmee verbonden radio-uitzending van *Argos* van 21 april 2018⁵ werd op 30 april 2018 een aantal Kamervragen gesteld. Deze vragen werden op 22 mei 2018 beantwoord door de direct betrokken bewindslieden, de Minister van Buitenlandse Zaken en de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. Vragen en antwoorden staan in één document op de site van het *NJB*.⁶ Uit dat document blijkt o.a. het volgende.

Om te beginnen zijn twee vragen onjuist beantwoord door de bewindslieden. In *Kamervraag 4* werd

gevraagd of het klopte dat ná de vaststelling van het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 door het Ministerie van Buitenlandse Zaken aan de Nederlandse ambassade in Islamabad is gevraagd om de betrouwbaarheid van de anonieme bronnen te bevestigen. De bewindslieden antwoordden ontkennend: die vraag zou vóór publicatie van het ambtsbericht gesteld zijn.⁷ Inderdaad was die vraag vóór publicatie óók aan de ambassade gesteld. Maar die vraag naar de betrouwbaarheid van de bronnen werd, zoals aangetoond in het *NJB*-artikel,⁸ in het memorandum van 16 maart 2000, zestien dagen na publicatie van het ambtsbericht, nog een keer gesteld, kennelijk omdat er nog geen, of geen afdoend, antwoord op was gekomen.⁹ Kennelijk vonden ook de bewindslieden, of in elk geval hun ambtenaren, dat het niet goed overkomt als je ná publicatie van een rapport nog navraag moet doen naar de betrouwbaarheid van de bronnen voor dat rapport. Navraag die bovendien niets controleerbaars opleverde.¹⁰ Met dit ontkennende antwoord hebben de bewindslieden de Kamer op 22 mei 2018 dus misleid.

Kamervraag 9 luidde of het klopte dat in de inleiding van het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 gesteld wordt dat het bericht is gebaseerd op internationale rapporten en boeken maar dat dit voor het vaststellen van het bestaan van een roulatiesysteem bij de KhAD/WAD niet het geval is geweest? De bewindslieden antwoordden:

‘Nee. In de inleiding staat dat aan de totstandkoming van dit ambtsbericht onder meer rapportages van de Nederlandse ambassade te Islamabad ten grondslag hebben gelegen en dat daarnaast gebruikt is gemaakt van rapportages van de Verenigde Naties, rapporten van internationale mensenrechtenorganisaties en vakliteratuur over Afghanistan ten tijde van het communistisch bewind.’

Die verwijzing naar ‘rapportages van de Verenigde Naties, rapporten van internationale mensenrechtenorganisaties en vakliteratuur over Afghanistan’ staat inderdaad in de inleiding van het ambtsbericht en geldt voor het ambtsbericht als geheel. Welke vaststelling in het ambtsbericht uit welke rapportage gehaald is, blijkt vervolgens uit de bronverwijzingen bij elke vaststelling. Die bronverwijzingen zijn aanwezig in de algemenere, historische

Was die ondersteuning er wel geweest dan waren er wel verwijzingen opgenomen in het ambtsbericht naar de ondersteunende passages in die rapporten en literatuur

paragrafen van het ambtsbericht. In de passages in het ambtsbericht over het roulatiesysteem wordt echter naar geen enkele passage in de rapportages van de Verenigde Naties, rapporten van internationale mensenrechtenorganisaties en vakliteratuur over Afghanistan verwezen. Dat alleen wijst er al op dat genoemde rapportages het bestaan van zo’n roulatiesysteem niet ondersteunen. Was die ondersteuning er wel geweest dan waren er wel verwijzingen opgenomen in het ambtsbericht naar de ondersteunende passages in die rapportages. Dat mag althans aangenomen worden bij een ministerie met goed opgeleide medewerkers. In deze antwoorden van 22 mei 2018 op Kamervragen kwamen de bewindslieden evenmin met bewijs voor internationale steun voor het bestaan van een martelenverplichtmakend roulatiesysteem bij de KhAD en het WAD destijds. Met andere woorden: de bewindslieden hebben de Kamer op 22 mei 2018 óók misleid door in hun antwoord te doen alsof er wél internationale steun bestond voor het bestaan van een martelenverplichtmakend roulatiesysteem bij de KhAD en het WAD, terwijl zij voor die internationale steun geen bewijs leverden. Na een Wob-verzoek is dit gebrek aan internationale steun vervolgens ook expliciet erkend door met Ministerie van Buitenlandse Zaken, zie verderop in dit artikel.

Kamervragen naar aanleiding van *NJB*-artikel niet beantwoord

Als een eerlijk antwoord op een vraag te onthullend is kan je natuurlijk ook géén antwoord geven. Een manier

Auteur

1. Dr. ir. J. Brouwer houdt zich sinds 2006 bezig met het analyseren van dossiers van asielzoekers die in Nederland kennelijk ten onrechte beschuldigd worden van misdaden tegen de menselijkheid. Hij betuigt zijn grote dank aan Pieter Bogaers voor al diens hulp en inspiratie. Dit artikel wordt ook gepubliceerd op www.njb.nl. Waar in de voetnoten wordt verwezen naar bijlagen dan worden de bijlagen bedoeld die bij de publicatie op de website zijn opgenomen.

Noten

2. *Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan (1978-1992)*. AGSA, KAM, KhAD en WAD, Den Haag: Ministerie van

Buitenlandse Zaken 29 februari 2000. (zie o.a.: www.njb.nl/umbraco/uploads/2018/4/NJB-Brouwer---Bogaers-KhAD-WAD-ambtsbericht-bijlage-1-Ambtsbericht.pdf (link geopend op 21 april 2020)).

3. *Ibid.*, par. 2.7, laatste alinea.

4. J. Brouwer & P. Bogaers 2018, ‘Waarom het KhAD-WAD ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist en onbetrouwbaar is’, *NJB* 2018/750, afl. 16, p. 1104-1111. Artikel beschikbaar op de website van het *NJB*, samen met een langere, meer gedetailleerde versie, alle bijlagen en een video interview. www.njb.nl/blogs/waarom-het-khadwad-ambtsbericht-van-29-februari-2000-onjuist-en-onbetrouwbaar-is-uitgebreide-versie/ (link geopend op 21 april 2020).

5. <https://www.vpro.nl/argos/media/afleveringen/2018/Oorlogsmisdadiger-of-slachtoffer-van-een-ambtsbericht-0.html> (link geopend op 22 april 2020).

6. Begeleidende brief en antwoorden d.d. 22 mei 2018 van de Minister van Buitenlandse Zaken en Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid op Kamervragen van 30 april 2018 van Kamerlid Van Ojik, naar aanleiding van het *NJB*-artikel ‘Waarom het KhAD-WAD ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist en onbetrouwbaar is’. Bijlage 1.

7. *Ibid.*, p. 2 laatste alinea en p. 3 alinea 1. Bijlage 1.

8. P. 1108, r.k., laatste alinea in J. Brouwer, J. & P. Bogaers 2018, ‘Waarom het KhAD-

WAD ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist en onbetrouwbaar is’, *NJB* 2018/750, afl. 16, p. 1104-1111.

9. Memorandum van het Ministerie van Buitenlandse Zaken Den Haag aan ambassade Islamabad d.d. 16 maart 2000, p. 2 alinea 2. Zie bijlage 3b, p. 27-28 bij het artikel van 20 april 2018 www.njb.nl/umbraco/uploads/2018/4/NJB-Brouwer-Bogaers-KhAD-WAD-ambtsbericht-bijlage-3b-Wob-verzoek-memos.pdf (link geopend op 21 april 2020).

10. P. 1109, l.k., eerste alinea in J. Brouwer & P. Bogaers 2018, ‘Waarom het KhAD-WAD ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist en onbetrouwbaar is’, *NJB* 2018/750, afl. 16, p. 1104-1111.

© MirageC / Getty Images

om dat voor de oppervlakkige lezer te verhullen is door het antwoord op die lastige vraag te combineren met het antwoord op een vraag die minder lastig is. Alleen de wat minder oppervlakkige lezer ziet dan dat er in het gecombineerde antwoord in feite aan de lastige vraag voorbijgegaan is. Zo gingen de bewindslieden in hun gecombineerde antwoorden van 22 mei 2018 voorbij aan een vijftal kennelijk onwelkome Kamervragen.¹¹ Daarmee gaven zij indirect toe dat wat er in die Kamervragen aan de kaak gesteld werd, juist was en eigenlijk niet had mogen gebeuren. Anders hadden ze wel eerlijk antwoord gegeven.

Vraag 2: Zij wilden het niet bevestigen, maar de conclusie in het ambtsbericht, dat er een roulatiesysteem bestond waardoor alle officieren en onderofficieren van de KhAD en WAD mee moeten hebben gewerkt aan mensenrechtenschendingen, was kennelijk ook volgens de bewindslieden alleen gebaseerd op de verklaringen van de anonieme bronnen, zoals in Kamervraag 2 gesuggereerd werd. Na een Wob-verzoek is dit intussen ook expliciet erkend door Buitenlandse Zaken, zie verderop in dit artikel.

Vraag 3: Zij wilden het niet bevestigen, maar de anonieme bronnen voor het ambtsbericht stonden kennelijk ook volgens de bewindslieden (naar alle waarschijnlijkheid) onder invloed van de Taliban, zoals in Kamervraag 3 gesuggereerd werd. Een Taliban die religieus extreemistisch is en die alles wat communistisch zou kunnen zijn als goddeloos beschouwt.

Vraag 5: Zij wilden het niet bevestigen, maar de (beschuldigende) informatie in het KhAD-WAD-ambtsbericht met verregaande verblijfsrechtelijke consequenties voor een groep vreemdelingen was kennelijk ook volgens de bewindslieden enkel op anonieme bronnen gebaseerd, zoals in Kamervraag 5 gesuggereerd werd. Ook de bewindslieden vonden dat kennelijk niet wenselijk, anders hadden zij dat wel toegegeven.

Vraag 10: Zij wilden het niet bevestigen, maar bij de totstandkoming van het ambtsbericht hadden kennelijk ook volgens de bewindslieden bronnen rond de KGB of KGB-experts (en andere internationale experts) geconsulteerd moeten worden, zoals in Kamervraag 10 gesugge-

reerd werd, en had niet alleen op anonieme bronnen moeten worden vertrouwd.

Vraag 11: De bewindslieden hadden kennelijk geen argumenten voor een inhoudelijke weerlegging van de in Kamervraag 11 aangehaalde conclusies in het *NJB*-artikel, dat bij het opstellen van het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 sprake was van bevooroordeelde keuze van bronnen, selectief gebruik van bewijs, verdraaiing van feiten en mogelijk zelfs valsheid in geschrifte. Dat de bewindslieden in hun antwoorden van 22 mei 2018 alleen zeiden die conclusies verre van zich werpen, laat die voor handhaving van het ambtsbericht vernietigende conclusies geheel overeenstemmen.

Er blijkt voor niet één beschuldigende conclusie in het ambtsbericht internationale steun te zijn of te zijn geweest.

In hun antwoord op *Kamervraag 9* impliceerde de bewindslieden van Buitenlandse Zaken en Justitie en Veiligheid dus dat er wél internationale steun zou zijn voor de beschuldigende conclusies van het KhAD-WAD-ambtsbericht met betrekking tot alle KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren. Drie weken later, op 11 juni 2018, werd daarom in een Wob-verzoek aan Buitenlandse Zaken gevraagd om kopieën van de passages uit de internationale bronnen waaruit steun blijkt voor de negen beschuldigende conclusies in het ambtsbericht, te weten:¹²

- 1) de onvermijdelijke zeer grote loyaliteit van KhAD/WAD-officieren ten aanzien van de communistische staatspartij DVPA (par. 2.4 alinea 2 van het ambtsbericht);
- 2) het doorlopen van de Parwachi (trainingsperiode) en Azmajchi (proeftijd) door alle KhAD/WAD-officiersrekruten en uitsluitend door die rekruten, waarbij zij familieleden bespioneerden, vrienden en kennissen arresteerden en martelden (par. 2.4 alinea 3 en 4);
- 3) de materiële voordelen voor KhAD- en WAD-officieren, inclusief een salaris dat ongeveer tien maal zo hoog was als dat van een gewone ambtenaar (par. 2.4 alinea 5);
- 4) een eerste plaatsing voor alle KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren op een afdeling die zich concreet bezig hield met de opsporing van staatsgevaarlijke elementen (par. 2.7 alinea 2);
- 5) de onvermijdelijke roulatie naar een andere afdeling voor alle KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren minimaal één keer per jaar (par. 2.7 alinea 2);

- 6) de onmogelijkheid voor KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren geplaatst te worden op een meer technische of administratieve afdeling anders dan na zich door meedoen aan martelen voldoende bewezen te hebben tijdens een eerste plaatsing of plaatsingen (par. 2.7 alinea 2);
- 7) de onmogelijkheid voor een KhAD- of WAD-medewerker officier te worden, of als officier promotie te maken, als hij zijn onvoorwaardelijke loyaliteit aan de DVPA niet had bewezen door deelname aan arresteren, ondervragen en martelen van [vermeende] tegenstanders van het bewind (par. 2.7 alinea 3);
- 8) de onmogelijkheid voor officieren en onderofficieren te functioneren binnen KhAD of WAD, zonder deel te nemen aan de systematische schendingen van de mensenrechten die door [onderdelen van] de KhAD en WAD gepleegd werden (par. 2.7 alinea 4);
- 9) de conclusie in het ambtsbericht dat alle onderofficieren en officieren [van de KhAD en het WAD] werkzaam zijn geweest in de macabere afdelingen van de KhAD en het WAD en persoonlijk betrokken zijn geweest bij het arresteren, ondervragen, martelen en soms executeren van verdachte personen (par. 2.7 alinea 6).

Op 5 juli 2018 werd namens de minister geantwoord dat de Wob 'uitsluitend betrekking [heeft] op bij het bestuursorgaan berustende informatie die is neergelegd in documenten over een bestuurlijke aangelegenheid. Bestaan desbetreffende documenten niet, dan kunnen deze ook niet openbaar gemaakt worden'.¹³ Verder werd geconcludeerd dat het Wob-verzoek van 11 juni zag op documenten die al openbaar waren en die derhalve niet onder de Wob vielen. Op 13 juli 2018 werd een vervolgwob-verzoek ingediend. Daarin werd medegedeeld dat inspectie van de in het ambtsbericht genoemde openbare bronnen geen steun voor de conclusies van het ambtsbericht had opgeleverd. Om zeker te zijn dat die internationale steun voor de conclusies van het ambtsbericht er inderdaad niet was werd gevraagd om kopieën van alle bestuursdocumenten die details geven over de internationale steun voor de in het verzoek van 11 juni genoemde negen conclusies in het KhAD-WAD-ambtsbericht.¹⁴ In het antwoord van 17 augustus 2018 werd medegedeeld dat de negen beschuldigende conclusies in het KhAD-WAD-ambtsbericht 'zijn gebaseerd op informatie van ver-

Hiermee is de conclusie onontkomelijk dat er géén internationale steun bestaat voor de beschuldigende conclusies ten aanzien van alle KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren in het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000

¹¹. Begeleidende brief en antwoorden d.d. 22 mei 2018 van de Minister van Buitenlandse Zaken en Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid op Kamervragen van 30 april 2018 van Kamerlid Van Ojik, naar aanlei-

ding van het *NJB*-artikel 'Waarom het KhAD-WAD ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist en onbetrouwbaar is', p. 2 en 4. Bijlage 1.
¹². Wob-verzoek d.d. 11 juni 2018 van dr.

J. Brouwer aan de Minister van Buitenlandse Zaken. Bijlage 2a.
¹³. Brief d.d. 5 juli 2018 van de Minister van Buitenlandse Zaken aan dr. J. Brouwer, in antwoord op diens Wob-verzoek van 11

juni 2018; alinea 5. Bijlage 2b.
¹⁴. Aanvullend Wob-verzoek d.d. 13 juli 2018 van dr. J. Brouwer aan de Minister van Buitenlandse Zaken. Bijlage 2c.

trouwelijke bronnen, neergelegd in memoranda van de Nederlandse ambassade in Islamabad.¹⁵ En dus niet op andere bronnen.

Hiermee is de conclusie onontkomelijk dat er géén internationale steun bestaat voor de beschuldigende conclusies ten aanzien van *alle* KhAD- en WAD-officieren en onderofficieren in het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000. Bovendien is hiermee nog eens bevestigd dat het antwoord van 22 mei 2018 van de bewindslieden van Buitenlandse Zaken en Justitie en Veiligheid op vraag 9, dat er wél internationale steun zou zijn voor het bestaan destijds van een (tot martelen verplichtend) roulatiesysteem bij KhAD en WAD, onjuist en de Kamer-misleidend is.

De verklaringen van de vertrouwelijke bronnen, waarop de beschuldigende conclusies in het KhAD-WAD ambtsbericht gebaseerd zijn, bestaan niet.

Op 20 september 2018 werd nogmaals een Wob-verzoek naar de Minister van Buitenlandse Zaken gestuurd. Daarin werd gevraagd om:¹⁶

- de verklaringen van de vertrouwelijke bronnen waarop de beschuldigingen in het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 zijn gebaseerd;
- de vertalingen van die verklaringen;
- eventuele samenvattingen van die verklaringen, uitgezonderd de samenvatting in het memorandum van 1 september 1999;
- eventuele andere documenten die zien op de inhoud van die verklaringen.

Daaraan werd toegevoegd dat het niet zo kon zijn dat de gevraagde informatie alleen maar bestond uit informatie die op basis van de uitzonderingsclausules in de Wob niet openbaar gemaakt hoefde te worden. Als dat wel zo was dan was die informatie kennelijk zo bron- en/of methodespecifiek dat daaraan geen bredere geldigheid kon worden toegekend.

In de reactie van Buitenlandse Zaken van 28 november 2018 stond het volgende:¹⁷

‘Er zijn geen documenten aangetroffen bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken met de door u gevraagde informatie. De Wet openbaarheid van bestuur heeft uitsluitend betrekking op bij het bestuursorgaan berustende informatie die is neergelegd in documenten over een bestuurlijke aangelegenheid. Bestaan desbetreffende documenten niet, dan kunnen deze ook niet openbaar worden gemaakt. Dat de door u gevraagde documenten niet bestaan, is reeds telefonisch aan u gemeld door een medewerker van de directie Juridische Zaken. Genoemde verklaringen van de vertrouwelijke bronnen zijn namelijk in samengevatte vorm neergelegd in de memoranda uit 1999 en 2000 waarvan de inhoudelijk relevante tekst deels is openbaar gemaakt voor zover dit geen inbreuk doet aan de vertrouwelijkheid van de bronnen en methoden en technieken van onderzoek. Ik verwijs in dit verband naar mijn besluit van 17 augustus 2018 naar aanleiding van uw Wob-verzoek van 13 juli 2018. Er zijn geen achterliggende stukken betreffende de afzonderlijke verklaringen van de vertrouwelijke bronnen.’

Met andere woorden: er bestaan geen verklaringen van de vertrouwelijke bronnen waarop de beschuldigende conclusies in het KhAD-WAD-ambtsbericht gebaseerd zou-

Een samenvatting met kennelijk geen enkele controle op wat er oorspronkelijk gezegd is, op wat er doorgegeven is, of op hoe er vertaald is

den zijn, en ook geen vertalingen van de verklaringen. Ook volgens Buitenlandse Zaken is het eerste dat in dezen op papier is gezet de samenvatting in het memorandum van 1 september 1999 van de ambassade in Islamabad aan Buitenlandse Zaken: een samenvatting van wat de vertaler zei dat de vertrouwelijke bronnen zeiden over wat hun – de ambassade onbekende – bronnen gezegd zouden hebben.¹⁸ Een samenvatting met kennelijk geen enkele controle op wat er oorspronkelijk gezegd is, op wat er doorgegeven is, of op hoe er vertaald is. Dit is een totaal onvoldoende en onacceptabele basis voor de beschuldigende conclusies in het KhAD-WAD-ambtsbericht.

Justitie heeft zich van te voren bemoeid met de formulering van het ‘onafhankelijke’ ambtsbericht en zich niet gekwetend van zijn vergewisplicht.

Op 22 juni 2018 werd ook naar de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid een Wob-verzoek gestuurd. Daarin werd gevraagd om ‘een kopie of scan toe te sturen van alle interne en externe digitale en papieren correspondentie en telefoonnotities van uw ministerie met betrekking tot het ambtsbericht van 29 februari 2000 over de Afghaanse geheime diensten AGSA, KAM, KhAD en WAD, gedurende de periode 1 januari 1999-30 juni 2000’.¹⁹

Op 28 februari 2019 werd de officiële reactie van de staatssecretaris op het Wob-verzoek verstuurd,²⁰ samen met een aantal vrijgegeven documenten.²¹ Opvallend in de brief namens de staatssecretaris is de mededeling (p. 2, alinea 2) dat één archiefdossier niet gevonden kon worden dat volgens het registratiesysteem van het ministerie wel relevant was.

In de lijst van vrijgegeven documenten zijn het meest intrigerend de documenten 12 en 13. In document 12, een brief van Buitenlandse Zaken van 23 december 1999, wordt de IND gevraagd om commentaar op het concept KhAD-WAD ambtsbericht.²² In document 13 staan ruim drie bladzijden inhoudelijk commentaar op het conceptambtsbericht van de kant van de IND (de beoogde gebruiker van het ambtsbericht, de landsadvocaat en de DVB (directie Veiligheid en Bestuur van het Ministerie van Justitie),²³ naast ruim twee pagina’s tekstueel commentaar. Dat opstellers van een onafhankelijk deskundigenrapport in feite tegen de beoogde eindgebruiker zeggen ‘dit hadden we in gedachten met ons deskundigenrapport, zeg maar wat je liever anders ziet’, en dan niet open zijn over wat vervolgens veranderd is, doet toch twijfelen aan de onafhankelijkheid van die opstellers. Volgens art. 3.4 van de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen had dit contact tussen Buitenlandse Zaken en de IND dan ook in het rapport, dus in het ambtsbericht, vermeld moeten worden.²⁴ En anders was

Dat opstellers van een onafhankelijk deskundigenrapport in feite tegen de eindgebruiker zeggen ‘dit hadden we in gedachten met ons deskundigenrapport, zeg maar wat je liever anders ziet’, en dan niet open zijn over wat vervolgens veranderd is, dat doet toch twifelen aan de onafhankelijkheid van die opstellers

artikel 4.12 lid c van de Gedragscode van toepassing, waarin staat dat de deskundige de opmerkingen van partijen op het concept-verslag weergeeft in zijn verslag, met vermelding van zijn gemotiveerde reactie daarop. Ook dat is niet gebeurd. Het vertrouwen in de onschuldigheid van het inhoudelijk commentaar van IND, landsadvocaat en DVB wordt nog verder ondergraven door het feit dat dat inhoudelijk commentaar in de vrijgegeven kopie grotendeels is weggelakt, net als drie paragrafen van het tekstueel commentaar.²⁵

Om kort te gaan: de IND heeft zich in de voorbereidingsfase inhoudelijk bemoeid met de inhoud van het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000, dat een onafhankelijk extern deskundigenrapport had moeten zijn. Noch Buitenlandse Zaken, noch Justitie geeft daarover openheid van zaken. Gezien al het bewijs voor de onjuistheid van het KhAD-WAD-ambtsbericht in dit artikel en het voorgaande²⁶ is de volgende suggestie in feite overbodig. Maar als de IND toch tegen de constatering van zijn bemoeienis destijds met de inhoud van het KhAD-WAD-ambtsbericht in wil gaan, dan is het aan de IND om aan te tonen dat die bemoeienis niets wezenlijks heeft doen veranderen in de tekst van dat ambtsbericht.

Wat ook opvalt in de lijst van vrijgegeven documenten is dat er in de periode 1 januari 1999-30 juni 2000 door Justitie kennelijk geen poging is gedaan te voldoen aan zijn wettelijke vergewisplicht ten aanzien van de zorgvuldigheid waarmee het onderzoek voor het KhAD-WAD ambtsbericht al dan niet is uitgevoerd (artikel 3.9 Awb). Alleen al om die reden had het KhAD-WAD-ambtsbericht nooit gebruikt mogen worden om 1F-tegenwerpingen op te baseren en verblijfsaanvragen af te wijzen.

15. Brief d.d. 17 augustus 2018 van de Minister van Buitenlandse Zaken aan dr. J. Brouwer, in antwoord op diens aanvullend Wob-verzoek van 13 juli 2018; p. 1 alinea 5. Bijlage 2d.

16. Wob-verzoek d.d. 20 september 2018 van dr. J. Brouwer aan de Minister van Buitenlandse Zaken. Bijlage 3a.

17. Brief d.d. 28 november 2018 van de Minister van Buitenlandse Zaken aan dr. J. Brouwer, in antwoord op diens Wob-verzoek van 20 september 2018; p. 1 alinea 3. Bijlage 3b.

18. P. 1109, r.k., laatste alinea en p. 1110, l.k., eerste gedachtestreepje in J. Brouwer & P. Bogaers 2018, 'Waarom het KhAD-WAD ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist

en onbetrouwbaar is', *NJB* 2018/750, afl. 16, p. 1104-1111.

19. Wob-verzoek d.d. 22 juni 2018 van dr. J. Brouwer aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. Bijlage 4a.

20. Brief d.d. 28 februari 2019 van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan dr. J. Brouwer, in antwoord op diens Wob-verzoek van 22 juni 2018. Bijlage 4b.

21. Lijst van openbaar gemaakte documenten behorende bij de brief van d.d. 28 februari 2019 van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan dr. J. Brouwer, in antwoord op diens Wob-verzoek van 22 juni 2018. Bijlage 4c.

22. Op 28 februari 2019 door J&V vrijgegeven uitnodiging d.d. 23 december 1999 van

De verantwoordelijk bewindslieden zijn blijven doen of hun neus bloedt.

Per aangetekende brieven van 14 november 2018 zijn de minister-president, de Minister van Buitenlandse Zaken en de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid er (nog eens) met redenen omkleed op gewezen dat het KhAD-WAD-ambtsbericht onomstotelijk onjuist is en dat, om de rechtsstaat te herstellen, dat ambtsbericht ingetrokken dient te worden.²⁷ Het *NJB*-artikel over het KhAD-WAD ambtsbericht van 20 april 2018 was als bijlage toegevoegd. Ook werd gewezen op het onjuist beantwoorden in mei 2018 door de verantwoordelijke bewindslieden van Kamervragen met betrekking tot het ambtsbericht. En er werd geconstateerd dat er géén internationale steun was voor de beschuldigende conclusies in het ambtsbericht, de bewindslieden konden dat bij hun ambtenaren navragen. Ten slotte werd geconcludeerd dat handhaving en (verder) gebruik van het ambtsbericht neer komen op valsheid in geschrifte en opzettelijk gebruik van een vals geschrift (artikel 225 lid 1 en 2 Wetboek van Strafrecht).

Als de minister-president geantwoord heeft is dat antwoord nooit bij mij terecht gekomen. De Minister van Buitenlandse Zaken antwoordde heel kort op 5 december 2018, mede namens de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, dat hij op 20 maart 2017 al uitgebreid was ingegaan op mijn commentaar op het ambtsbericht en dat hij graag weer naar deze beantwoording verwees.²⁸ De minister ging daarbij niet in op de verdenking van valsheid in geschrifte. Ook ging hij voorbij aan het feit

Buitenlandse Zaken aan de IND, om commentaar te leveren op een concept-versie van het KhAD-WAD-ambtsbericht. Bijlage 4d.

23. Op 28 februari 2019 door J&V vrijgegeven commentaar d.d. 7 januari 2000 van IND, landsadvocaat en DVB op concept-KHAD-WAD-ambtsbericht. Bijlage 4e, p. 1 iets onder het midden.

24. Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken, www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Gedragscode-voor-gerechtelijk-deskundigen-in-civielrechtelijke-en-bestuursrechtelijke-zaken.pdf (link geopend op 21 april 2020).

25. Op 28 februari 2019 door J&V vrijgege-

ven commentaar d.d. 7 januari 2000 van IND, landsadvocaat en DVB op concept-KHAD-WAD-ambtsbericht. Bijlage 4e.

26. J. Brouwer & P. Bogaers 2018, 'Waarom het KhAD-WAD ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist en onbetrouwbaar is', *NJB* 2018/750, afl. 16, p. 1104-1111.

27. Brief d.d. 14 november 2018 van dr. J. Brouwer aan de minister-president, de Minister van Buitenlandse Zaken en de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. Bijlage 5a.

28. Brief d.d. 5 december 2018 van de Minister van Buitenlandse Zaken aan dr. J. Brouwer, in antwoord op diens brief van 14 november 2018. Bijlage 5b.

dat zijn brief van 20 maart 2017 een bijlage was bij het hem toegestuurde *NJB*-artikel van 20 april 2018,²⁹ en dat in dat *NJB*-artikel een apart onderdeel gewijd was aan die brief van hem.³⁰ Zoals in dat onderdeel staat waren de belangrijkste argumenten in die brief van 20 maart 2017 dat – vrij vertaald – een ambtsbericht alleen die informatie hoeft te bevatten die de conclusies van het ambtsbericht ondersteunen, en dat wie de inhoud van de verklaringen van de vertrouwelijke bronnen niet kent per definitie geen goed oordeel kan geven over de betrouwbaarheid van het KhAD-WAD-ambtsbericht. Het eerste argument van de bewindslieden in hun brief van 20 maart 2017, impliciet herhaald in hun brief van 5 december 2018, staat gelijk aan ‘een politierechercheur hoeft alleen het belastende bewijs te presenteren, niet het ontlastende’. Een houding die mijns inziens niet strookt met onze rechtsstaat. Het tweede argument, ‘wie de inhoud van de verklaringen van de vertrouwelijke bronnen niet kent kan niet goed oordelen over het ambtsbericht’, is onderuitgehaald door de hierboven besproken brief van Buitenlandse Zaken, waarin staat dat die verklaringen niet bestaan.³¹ Als minister zou ik dan toch willen weten hoe het komt dat ambtenaren dit soort onjuiste en onacceptabele dingen beweren in brieven aan derden die onder ministeriële verantwoordelijkheid vallen.

Conclusie

In het in de inleiding genoemde *NJB*-artikel van 20 april 2018 is aangetoond dat:

- Het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 is gebaseerd op:
 - een bevooroordeelde keuze van bronnen;
 - selectief gebruik van bewijs;
 - verdraaiing van feiten; en
 - gezien kan worden als valsheid in geschrifte met betrekking tot de zogenaamde internationale steun voor de conclusies van het ambtsbericht.

Vervolgens is geen enkel in dat artikel aangevoerd feit door wie dan ook weerlegd.

In dit artikel is het volgende daaraan toegevoegd:

- De verantwoordelijke bewindslieden hebben in hun antwoorden van 22 mei 2018 op Kamervragen de Kamer op essentiële punten misleid.
- Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft erkend dat de internationale steun voor de beschuldigende conclusies in het KhAD-WAD-ambtsbericht niet bestaat, steun die zo belangrijk was voor het acceptabel maken van de

conclusies van het ambtsbericht. Alle vroegere en meer recente beweringen van de minister, over het wél bestaan van die internationale steun, zijn daarmee dus onderuit gehaald. Voor dat bestaan van die internationale steun was ook nooit bewijs aangevoerd.

- Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft erkend dat de verklaringen van de vertrouwelijke bronnen niet bestaan, verklaringen waar de beschuldigende conclusies in het ambtsbericht volledig van afhingen.
- Het Ministerie van Justitie heeft zich in 1999-2000 actief bemoeid met de inhoud van wat een onafhankelijk ambtsbericht had moeten zijn, een bemoeienis waarvan noch Justitie, noch Buitenlandse Zaken de details wil geven.
- Het Ministerie van Justitie heeft in 2000 niet voldaan aan zijn wettelijke vergewisplicht ten aanzien van de zorgvuldigheid waarmee het onderzoek voor het KhAD-WAD-ambtsbericht al dan niet is uitgevoerd.
- De verantwoordelijke bewindslieden blijven weigeren inhoudelijk in te gaan op de feiten die de onjuistheid en onbetrouwbaarheid van het KhAD-WAD-ambtsbericht aantonen en komen alleen met tegenargumenten die eenvoudig ontkracht kunnen worden, als ze al met argumenten komen. Daarmee volharden zij willens en wetens in het handhaven en het gebruiken van wat aangetoond een vals geschrift is.

Wat heeft de politiek, wat heeft de rechtspraak nog meer nodig om te erkennen dat het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 inderdaad onjuist is en dat dat ambtsbericht moet worden ingetrokken om het leed te laten stoppen dat de slachtoffers van dat onjuiste ambtsbericht aangedaan is en nog steeds aangedaan wordt? •

²⁹. Brief d.d. 20 maart 2017 van de Minister van Buitenlandse Zaken en de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan dr. J. Brouwer, als reactie op de diens aan hen toegezonden weerlegging van het KhAD-WAD-ambtsbericht, Bijlage 2 bij J. Brouwer & P. Bogaers 2018, 'Waarom het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist en onbetrouwbaar is', *NJB* 2018/750, afl. 16, p. 1104-1111, <https://www.njb.nl/umbraco/uploads/2018/4/NJB-Brouwer---Bogaers-KhAD-WAD-ambtsbericht-bijlage-2-reactie-BuZa-20-maart-2017.pdf>.

³⁰. P. 1106-11107, onderdeel '3. Reactie van Buitenlandse Zaken en Veiligheid & Justitie op de weerlegging van het KhAD-WAD-ambtsbericht 2000' in J. Brouwer & P. Bogaers 2018, 'Waarom het KhAD-WAD-ambtsbericht van 29 februari 2000 onjuist en onbetrouwbaar is', *NJB* 2018/750, afl. 16, p. 1104-1111.

³¹. Brief d.d. 28 november 2018 van de Minister van Buitenlandse Zaken aan dr. J. Brouwer, in antwoord op diens Wob-verzoek van 20 september 2018; p. 1 alinea 3. Bijlage 3b.